

TURK HIKOYACHILIGIDA QAHRAMON PSIXOLOGIYASINING OCHILISHI

Yangiboyeva Nodira

O‘zbek tili va adabiyoti kafedrası o‘qituvchisi PhD

Filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori

Matmuratova Onajon

Urganch Davlat pedagogika instituti talabasi

anajonmatmuratova@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20082941>

Annotatsiya. Mazkur maqolada zamonaviy turk hikoyachiligining yorqin vakillaridan biri Mirach Çağrı Oqtosh ijodida qahramon psixologiyasining ochilish usullari tahlil qilinadi. Tadqiqot obyekti sifatida yozuvchining “Sen 17 yoshimsan”, “To‘siqlarga qaramay sevdik”, “Hayot yutqazgan joyingdan boshlanadi”, “Senga o‘xshashi yo‘q” hikoyalari tanlab olinadi. Ushbu asarlarda qahramon ruhiy holati, ichki ziddiyatlari, kechinmalari va jamiyat bilan munosabati psixologik-falsafiy yondashuv asosida yoritiladi. Maqolada matn tahlili, psixologik interpretatsiya va qiyosiy metodlardan foydalanilgan.

Kalit so‘zlar: Zamonaviy turk hikoyachiligi, qahramon psixologiyasi, psixologik realizm, ichki monolog, ruhiy iztirob, xotira va ong oqimi, sevgi fenomeni, ekzistensializm, ruhiy begonalashuv, Mirach Çağrı Oqtosh ijodi

Аннотация: В данной статье анализируются способы раскрытия психологии героя в творчестве одного из ярких представителей современной турецкой новеллистики — Мирача Чагры Октоша. Объектом исследования выбраны рассказы писателя «Ты — мои семнадцать лет», «Мы любили вопреки преградам», «Жизнь начинается с того места, где ты проиграл», «Такого, как ты, нет». В этих произведениях психологическое состояние героя, его внутренние противоречия, переживания и взаимоотношения с обществом раскрываются на основе психологико-философского подхода. В статье использованы методы текстового анализа, психологической интерпретации и сравнительного анализа.

Ключевые слова: Современная турецкая новеллистика, психология героя, психологический реализм, внутренний монолог, душевные страдания, память и поток сознания, феномен любви, экзистенциализм, психологическое отчуждение, творчество Мирача Чагры Октоша.

Annotation: This article analyzes the methods of revealing character psychology in the works of one of the prominent representatives of modern Turkish short story writing, Mirach Çağrı Oqtosh. The research focuses on the writer’s short stories “You Are My Seventeen Years,” “We Loved Despite the Obstacles,” “Life Begins Where You Lose,” and “There Is No One Like You.” In these works, the psychological state of the characters, their inner conflicts, emotional experiences, and relationships with society are explored through a psychological and philosophical approach. The study employs methods of textual analysis, psychological interpretation, and comparative analysis.

Keywords: Modern Turkish short story, character psychology, psychological realism, inner monologue, psychological suffering, memory and stream of consciousness, phenomenon of love, existentialism, psychological alienation, works of Mirach Çağrı Oqtosh.

XXI asr turk hikoyachiligi – zamonaviy Turkiyada 2000-yillardan keyin rivojlangan hikoya va qisqa roman adabiyotini ifodalaydi. Bu davr hikoyachiligi o‘ziga xos psixologik chuqurlik, falsafiy ohang, ijtimoiy masalalarni ko‘rsatish bilan ajralib turadi.

Asosiy xususiyatlari: 1. Qahramon psixologiyasiga e‘tibor – voqealar zanjiri emas, qahramonning ichki dunyosi birinchi o‘rinda. 2. Ijtimoiy va madaniy masalalar – globalizatsiya, shahar hayoti, iqtisodiy va ijtimoiy tengsizlik. 3. Falsafiy va ekzistensial yo‘nalishlar – hayot ma‘nosi, insonning ichki kurashlari va qaror qabul qilish masalalari. 4. Til va uslub yangiligi – qisqa va ixcham jumlar, ramziy obrazlar, modern uslubdagi narratsiya. XXI asr turk hikoyachiligining rivojlanish bosqichlari 1. 2000-yillardan oldin XX asr hikoyachiligi ko‘proq ijtimoiy va siyosiy mavzular bilan bog‘liq edi. Asarlar ko‘pincha voqeaviy va dramatik shaklda bo‘lgan. 2. 2000-yillardan keyingi davr. Hikoyachilik shaxsiy va psixologik yo‘nalishga o‘tadi. Qahramonning ichki dunyosi, hissiyotlari va qarorlar jarayoni markazga olinadi. Masalan, Mirach Çağrı Oqtosh, Elif Shafak va boshqa yozuvchilar bu yo‘nalishda mashhur. [1.:35] XXI asr turk hikoyachiligining mavzulari 1. Shaxs va jamiyat Qahramonlar shahar hayoti, iqtisodiy qiyinchiliklar, oilaviy munosabatlar bilan yuzlashadi. Jamiyat bilan qahramonning ziddiyati ko‘p hollarda hikoyaning markazida bo‘ladi. 2. Ichki kurash va ruhiy o‘sish Hikoyalar insonning ichki qarama-qarshiliklari, shubha va o‘zini anglash jarayonini ochadi. Masalan, qahramonning sevgisi, do‘stligi yoki kasbiy faoliyati orqali psixologik tahlil beriladi. 3. Globalizatsiya va modern hayot XXI asr hikoyachiligi shahar madaniyati, texnologiya, internet va global muammolarni yoritadi. Hikoyachilar insonning modern dunyoda o‘z o‘rnini topishi masalasini ko‘taradi. 1. Mirach Çağrı Oqtosh – psixologik realizm, qahramonlarning ichki dunyosini ochish. 2. Elif Shafak – tarixiy va zamonaviy voqealarni uyg‘unlashtiradi, insoniy psixologiya va ijtimoiy masalalarni ochadi. 3. Orhan Pamuk – Nobel mukofoti laureati, modern va falsafiy hikoyachilik bilan mashhur. Usul va texnikalar 1. Ichki monolog va psixologik portret – qahramonning hissiy va ruhiy holati batafsil tasvirlanadi. 2. Ramziy tasvirlar – predmet va voqealar qahramonning ichki dunyosini aks ettiradi. 3. Narrativ fragmentatsiya – voqealar zanjiri ko‘p hollarda bo‘laklarga bo‘linadi, o‘quvchi qahramonning ichki kurashini sezadi. [2.:78] XXI asr turk hikoyachiligi: Shaxsiy psixologiya va ichki dunyoni markazga oladi. Ijtimoiy va madaniy masalalarni zamonaviy kontekstda ochadi. Falsafiy va ekzistensial mavzularni keng ko‘lamda yoritadi. Modern uslub va til yangiligi bilan ajralib turadi. Bu yo‘nalish Mirach Çağrı Oqtosh kabi yozuvchilar orqali rivojlanib, zamonaviy o‘quvchi uchun ichki dunyo, qarorlar va insoniy psixologiyani o‘rganish imkonini beradi. XXI asr turk adabiyoti, xususan, hikoyachilik janrida inson shaxsiyatiga, uning ichki dunyosiga bo‘lgan qiziqish bilan ajralib turadi. Endilikda yozuvchilar tashqi voqealar tasviridan ko‘ra, inson qalbida kechadigan jarayonlarga chuqurroq e‘tibor qaratmoqdalar. Shu jihatdan Mirach Çağrı Oqtosh hikoyalari zamonaviy turk hikoyachiligida qahramon psixologiyasini ochishda muhim o‘rin egallaydi. [2.:99]

Mirach Çağrı Oqtosh zamonaviy turk yozuvchilaridan biri bo‘lib, asosan qahramon psixologiyasi va ichki dunyo tasvirini o‘rganishga e‘tibor qaratadi. Uning asarlari XXI asr turk hikoyachiligiga kiradi va ko‘pincha inson ruhiyati, ijtimoiy muammolar va hayotiy dilemmalar markazida bo‘ladi. Uning hikoyalarida voqealar zanjiri ko‘p hollarda ikkinchi planga suriladi, asosiy urg‘u qahramonning ruhiy holati, ichki kurashlari va qarorlariga beriladi. Bu jihat Mirach Çağrı Oqtoshni zamonaviy psixologik hikoyachilik yo‘nalishida ajratib turadi. Yozuvchi asarlarida qahramon ko‘pincha jamiyatda o‘z o‘rnini topa olmagan, ichki ziddiyatlar girdobida

qolgan shaxs sifatida namoyon bo'ladi. Uning hikoyalarida inson ruhiyatidagi og'riq, sog'inch, pushaymon, umidsizlik va umid kabi murakkab kechinmalar markaziy o'rinni egallaydi. Ichki monolog va xotira oqimi Qahramonning o'z-o'zi bilan suhbat Minimalistik voqealar fonida chuqur ruhiy tahlil Sevgingin ruhiy jarohat sifatida talqin qilinishi. [3.:56]

Yozuvchi uchun sevgi – baxt manbai emas, balki insonni ulg'aytiradigan, ichki dunyosini parchalab, qayta qurishga majbur qiladigan ruhiy sinovdir. Mirach Çağrı Oqtosh zamonaviy turk hikoyachiligining psixologik yo'nalishida mashhur yozuvchidir. Oqtoshning hikoyalarida turk madaniyati va qadriyatlari muhim o'rin tutadi. U asarlarida oila, do'stlik, sevgi, ijtimoiy tengsizlik, va insonning jamiyatdagi o'rni kabi mavzularni ko'taradi. Masalan, qahramonlar ko'pincha an'anaviy qadriyatlar bilan zamonaviy hayotiy qiyinchiliklar orasida kurashadi. Oqtoshning hikoyalarida qahramonlarning ichki dunyosi birinchi o'rinda turadi. Asarlarda ekzistensializm (hayot ma'nosini izlash) va absurdizm (hayotiy qarama-qarshiliklarni ko'rsatish) elementlari ko'rinadi. U qahramonlarni ijtimoiy bosim, ichki qarama-qarshiliklar va ruhiy kurashlar kontekstida tasvirlaydi. Oqtosh hikoyalarida ko'pincha kundalik hayotiy vaziyatlar tasvirlanadi. Uning qahramonlari oddiy insonlar bo'lib, ular sevgi, do'stlik, ish va hayotiy tanlovlar bilan yuzlashadi. Bu esa asarlarni realistik, o'quvchi uchun yaqin va tushunarli qiladi. Psixologik tahlil: qahramonlar o'z his-tuyg'ulari va ichki qarama-qarshiliklari bilan kurashadi; ularning harakatlari ichki dunyo bilan bog'liq. Oqtosh asarlarining zamonaviy o'ziga xosligi Qahramon psixologiyasiga urg'u – hikoyalar voqealar emas, qahramonning ichki dunyosiga asoslangan. Falsafiy ohang – har bir hikoya inson hayoti, ma'no va qarorlar haqida mulohaza uyg'otadi. Realistik tasvirlar – o'quvchi oddiy insonning hayotiy kurashini his qiladi. Madaniy uyg'unlik – turk qadriyatlari va zamonaviy muammolar birlashtirilgan. Mirach Çağrı Oqtoshning asarlari zamonaviy turk hikoyachiligi va psixologik hikoyachilikning yorqin namunasidir. U insonlarga: qahramonning ichki dunyosini chuqur his qilishni, inson hayotidagi qarama-qarshiliklarni tushunishni, hayotiy tanlov va qarorlarning murakkabligini ko'rsatadi. Uning hikoyalarini o'qish orqali o'quvchi nafaqat voqeani, balki inson ruhiyatining murakkab qatlamlarini ham o'rganadi. [4.:32]

Mirach Çağrı Oqtoshning “Sen 17 yoshimsan” hikoyasi yozuvchi ijodida qahramon ichki dunyosini ochishda muhim o'rin tutadi. Hikoya voqealar ketma-ketligiga emas, balki qahramonning xotiralar oqimi va ruhiy kechinmalariga asoslanadi. Asarda “17 yosh” tushunchasi biologik yoshni emas, balki inson hayotidagi eng sof, beg'ubor va hali hayot zarbalarini to'liq his qilmagan ruhiy holatni anglatadi. Hikoya markazida o'tmish xotiralari bilan yashayotgan qahramon turadi. U hozirgi zamonda jismonan mavjud bo'lsa-da, ruhiy jihatdan o'tmishda qolib ketgan. Qahramon uchun 17 yosh — ilk muhabbat, samimiy ishonch va beg'ubor orzular davri bo'lib, u bu davrni yo'qotilgan baxt sifatida qabul qiladi. Shu bois hikoyada xotira oddiy eslash emas, balki ruhiy ehtiyoj, ichki bo'shliqni to'ldirishga bo'lgan urinish sifatida talqin etiladi. Asarda qahramon psixologiyasini ochishda ichki monolog muhim badiiy vosita vazifasini bajaradi. Qahramon tashqi dunyo bilan kam muloqotda bo'ladi, uning asosiy suhbat o'z-o'zi bilan kechadi. Ichki monologlar orqali qahramonning pushaymoni, sog'inchi, o'zini ayblashi va yo'qotish hissi ochib beriladi. Bu holat qahramonning ruhiy yolg'izligini yanada chuqurlashtiradi. “Sen 17 yoshimsan” hikoyasida sevgi idealizatsiya qilingan holatda tasvirlanadi. Qahramon sevgilisini real inson sifatida emas, balki o'z xotiralari orqali yaratilgan ruhiy timsol sifatida ko'radi. Natijada sevgi hozirgi zamonda mavjud bo'lmagan, ammo qahramon ruhiyatida doimiy yashab kelayotgan ichki hodisaga aylanadi. Bu

holat psixologiyada nostalgik bog'liqlik sifatida izohlanadi. Hikoyada vaqt tushunchasi ham psixologik yo'sinda talqin qilinadi. O'tmish, hozirgi zamon va kelajak qat'iy chegaralar bilan ajratilmaydi. Qahramon ongida vaqt parchalangan holatda mavjud bo'lib, bu uning ruhiy beqarorligini ko'rsatadi. U hozirgi zamoni inkor etib, o'tmishga yopishib oladi, chunki o'tmish unga og'riq bersa-da, hozirgi zamondan ko'ra tanish va xavfsizroq tuyuladi. [3.:90] Yozuvchi tilining soddaligi hikoyaning psixologik ta'sirini kuchaytiradi. Qisqa va lo'nda jumlar qahramon ruhiy holatidagi uzilishlarni ifodalaydi. Takrorlar esa xotiralarning qahramon ongida tinimsiz aylanib yurishini ramziy tarzda ko'rsatadi. Ushbu uslub qahramonning ruhiy holatini sun'iy dramatisatsiyasiz, tabiiy va ishonarli qilib ochishga xizmat qiladi. "Sen 17 yoshimsan" hikoyasi zamonaviy turk hikoyachiligida qahramon psixologiyasini ochishning yorqin namunalaridan biridir. Asarda inson ruhiyatidagi o'tmishga qaramlik, yo'qotish hissi va ichki yolg'izlik chuqur badiiy tahlil orqali yoritiladi. Mirach Çağrı Oqtosh bu hikoya orqali o'quvchini tashqi voqealarga emas, balki inson qalbida kechadigan jarayonlarga e'tibor qaratishga undaydi.

Mirach Çağrı Oqtoshning "To'siqlarga qaramay sevdik" hikoyasi zamonaviy turk hikoyachiligida sevgi va ichki qarama-qarshiliklar muammosini psixologik yondashuv asosida ochib beruvchi asarlardan biridir. Hikoyada asosiy urg'u tashqi voqealarga emas, balki qahramonlarning ruhiy holati va ichki kurashlariga qaratiladi. Yozuvchi sevgi tushunchasini romantik ideal sifatida emas, balki inson ruhiyatini sinovdan o'tkazuvchi murakkab jarayon sifatida tasvirlaydi. Hikoya markazida ikki shaxs o'rtasidagi sevgi munosabati turadi, biroq bu munosabat tashqi to'siqlardan ko'ra, ichki psixologik qarama-qarshiliklar tufayli murakkablashadi. Qahramonlar jamiyat qarashlari, oilaviy bosim va an'anaviy me'yorlar bilan to'qnash keladi. Ammo yozuvchi ushbu omillarni fon sifatida qoldirib, asosiy e'tiborni qahramonning ichki qarorlari va qo'rquvlariga qaratadi. Asarda qahramon psixologiyasini ochishda ichki konflikt yetakchi badiiy unsur bo'lib xizmat qiladi. Qahramon sevishtni xohlaydi, biroq bu sevgi uchun mas'uliyatni o'z zimmasiga olishdan qo'rqadi. Shu bois uning ruhiyatida ikkilanma holat yuzaga keladi: bir tomonda muhabbatga intilish, ikkinchi tomonda esa jamiyat hukmi va shaxsiy jur'atsizlik. Bu holat qahramon ruhiy charchoqqa va ichki bosimga olib keladi. Hikoyada sevgi qaror qabul qilish bilan chambarchas bog'liq hodisa sifatida talqin etiladi. Qahramonlar bir-birini sevishadi, ammo sevgi uchun kurashishga tayyor emaslar. Yozuvchi shu orqali zamonaviy insonning ruhiy zaifligini ko'rsatadi. "To'siqlarga qaramay sevdik" iborasining o'zi ham ma'lum darajada paradoksal mazmun kasb etadi, chunki qahramonlar to'siqlarni yengmaydi, balki ularni ichki tarzda tan olib, sevgidan chekinadi. Psixologik tahlil nuqtayi nazaridan, hikoyada qo'rquv asosiy ruhiy holatlardan biri sifatida namoyon bo'ladi. Bu qo'rquv tashqi xavfdan emas, balki tanlov qilish, javobgarlikni o'z zimmasiga olishdan kelib chiqadi. Qahramon uchun sevgi — baxt manbai emas, balki ichki tinchlikni buzuvchi omilga aylanadi. Yozuvchi tilining soddaligi va badiiy kamtarligi qahramon ruhiy holatini yanada ta'sirchan qiladi. Qisqa jumlar, to'xtalishlar, sukutlar qahramon ichki dunyosidagi uzilishlarni ifodalaydi. Ayniqsa, dialoglarning kamligi hikoyaning psixologik yo'nalishini kuchaytiradi, chunki qahramonlar ko'proq o'z ichki ovozlari bilan yashaydi. "Asarda jamiyat va shaxs munosabati" muammosi ham muhim o'rin tutadi. Jamiyat qoidalari qahramon uchun aniq dushman sifatida emas, balki ichki bosim manbai sifatida tasvirlanadi. Qahramon jamiyatni ayblamaydi, balki o'z ojizligini tan oladi. [5.:67] Bu esa hikoyaning realizmini kuchaytiradi. "To'siqlarga qaramay sevdik" hikoyasi Mirach Çağrı Oqtosh ijodida qahramon

psixologiyasini ochishda muhim asarlardan biridir. Yozuvchi ushbu hikoya orqali sevgi tushunchasini romantik timsoldan chiqarib, uni inson ruhiyatidagi eng og‘ir sinovlardan biri sifatida talqin etadi. Asar zamonaviy insonning ichki zaifligi, ikkilanmasi va qaror qabul qilishdagi qo‘rquvini badiiy jihatdan chuqur va ishonarli tarzda yoritadi.

Mirach Çağrı Oqtoshning “Hayot yutqazgan joyingdan boshlanadi” hikoyasi yozuvchi ijodida inson ruhiyatidagi sinish va qayta tiklanish jarayonini eng chuqur yoritgan asarlardan biri hisoblanadi. Hikoya markazida hayotda mag‘lub bo‘lganini tan olgan qahramon turadi. Biroq yozuvchi mag‘lubiyatni yakun sifatida emas, balki shaxsiy anglash va ruhiy uyg‘onish nuqtasi sifatida talqin qiladi. Asarda “yutqazish” tushunchasi tashqi muvaffaqiyatsizlik bilangina cheklanmaydi. Qahramon o‘z orzularidan, munosabatlaridan, hatto o‘ziga bo‘lgan ishonchidan ayrilgan shaxs sifatida tasvirlanadi. Shu bois hikoyadagi mag‘lubiyat eng avvalo ichki tanazzulni anglatadi. Qahramon hayotida yuz bergan yo‘qotishlar uning ruhiy muvozanatini buzadi va uni chuqur ichki mulohazalarga majbur qiladi. Hikoyada qahramon psixologiyasini ochishda o‘zini ayblash va o‘zini anglash jarayonlari muhim o‘rin tutadi. Qahramon o‘z muvaffaqiyatsizligini tashqi sharoitlar bilan izohlashga urinmaydi. Aksincha, u mag‘lubiyat sabablarini o‘zidan izlaydi. Bu holat qahramonning ruhiy yetukligini ko‘rsatadi va hikoyani oddiy dramatik asardan falsafiy-psixologik darajaga ko‘taradi. Asarda ekzistensializm unsurlari yaqqol seziladi. Qahramon “men kimman?”, “nima uchun yashayapman?”, “qayerda adashdim?” kabi savollar bilan yuzma-yuz keladi. Bu savollar hikoyaning ichki dramtizmini kuchaytiradi. Yozuvchi inson hayotidagi inqirozli lahzalarni tashqi hodisalarsiz, faqat ichki ruhiy jarayonlar orqali ochib beradi. Hikoyaning asosiy g‘oyasi — inson aynan mag‘lubiyat orqali o‘zini qayta kashf etishidir. Qahramon uchun yutqazish sindiruvchi emas, balki uyg‘otuvchi kuchga aylanadi. U hayotda eng past nuqtaga tushgan paytda o‘zini anglash imkoniyatiga ega bo‘ladi. Shu jihatdan asar inson ruhiyatidagi katarsis (ruhiy poklanish) jarayonini ifodalaydi. Yozuvchi tilining lo‘ndaligi hikoyaning falsafiy mazmunini yanada ta‘sirchan qiladi. Qisqa jumlar, keskin fikrlar va sukutlar qahramon ichki holatini real va ishonarli tarzda ko‘rsatadi. Hikoyada ortiqcha tasvirlar yo‘q, har bir jumla qahramon ruhiy holatiga xizmat qiladi. “Asarda vaqt va makon” tushunchalari ham psixologik mazmunga ega. Vaqt uzluksiz oqim sifatida emas, balki qahramon ongida parchalangan holatda tasvirlanadi. O‘tmish xatolari va kelajakdagi noaniqlik qahramonni hozirgi zamonda harakatsiz holga keltiradi. Biroq aynan shu harakatsizlik ruhiy o‘zgarishning boshlanishiga sabab bo‘ladi. [4.:89] “Hayot yutqazgan joyingdan boshlanadi” hikoyasi Mirach Çağrı Oqtosh ijodida inson ruhiy sinishi va qayta tiklanishini yuksak badiiy darajada ochib bergan asardir. Yozuvchi ushbu hikoya orqali o‘quvchini mag‘lubiyatdan qo‘rqmaslikka, uni anglash va o‘zini topish imkoniyati sifatida qabul qilishga undaydi. Asar zamonaviy turk hikoyachiligida ekzistensial-psixologik yo‘nalishning muhim namunasi sifatida baholanishi mumkin. Mirach Çağrı Oqtoshning “Senga o‘xshashi yo‘q” hikoyasi yozuvchi ijodida sevgi, idealizatsiya va ruhiy bog‘liqlik masalalarini eng chuqur ochib bergan asarlardan biridir. Hikoyada asosiy e‘tibor sevgi hodisasining tashqi ko‘rinishiga emas, balki qahramon ongida shakllangan ruhiy holatga qaratiladi. Yozuvchi bu asar orqali insonning sevgi orqali o‘z ichki bo‘shliqlarini to‘ldirishga urinishini badiiy jihatdan ishonarli tarzda tasvirlaydi. Hikoya markazida turgan qahramon sevgilisini noyob, takrorlanmas mavjudot sifatida qabul qiladi. “Senga o‘xshashi yo‘q” iborasi oddiy maqtov emas, balki qahramonning ruhiy ehtiyojini ifodalovchi psixologik holatdir. Qahramon sevgilisini real shaxs sifatida emas, balki o‘z tasavvurida yaratilgan ideal obraz sifatida ko‘radi. Natijada

sevgining real va sog'lom shakli buzilib, idealizatsiya jarayoniga aylanadi. Asarda qahramon psixologiyasini ochishda ruhiy bog'liqlik muhim tushuncha sifatida namoyon bo'ladi. Qahramon o'z mavjudligini sevgilisi bilan bog'laydi. U uchun sevgi mustaqil ikki shaxs munosabati emas, balki o'zini yo'qotmaslik vositasiga aylanadi. Bu holat qahramonning ichki zaifligini, yolg'izlikdan qo'rqishini va o'z "men"ini mustaqil ravishda shakllantira olmasligini ko'rsatadi. Hikoyada sevgi va yolg'izlik o'zaro chambarchas bog'liq holda tasvirlanadi. Qahramon sevgilisi yonida bo'lsa ham, ichki yolg'izlikdan xalos bo'la olmaydi. Chunki u sevgida tenglik emas, balki tayanch izlaydi. Yozuvchi shu orqali zamonaviy inson psixologiyasiga xos bo'lgan ruhiy bo'shliq muammosini ochib beradi. Psixologik tahlil nuqtayi nazaridan, asarda kompensatsiya mexanizmi yaqqol seziladi. Qahramon o'z ichki kamchiliklarini sevgini haddan tashqari ulug'lash orqali yopishga urinadi. "Senga o'xshashi yo'q" degan fikr qahramon uchun ruhiy tayanchga aylanadi. Ammo bu tayanch mustahkam emas, chunki u real munosabatga emas, balki tasavvurga asoslangan. Yozuvchi tilining soddaligi hikoyaning psixologik ta'sirini kuchaytiradi. Qisqa jumlar, takrorlar va pauzalar qahramon ongidagi aylanishlarni ifodalaydi. Hikoyada dialoglar kam, bu esa qahramonning ichki dunyosiga yanada chuqurroq kirish imkonini beradi. O'quvchi voqealarni emas, balki qahramonning ruhiy holatini kuzatadi. Asarda vaqt va makon aniq chegaralangan emas. Bu holat qahramon ruhiy beqarorligini va real hayotdan uzilib borayotganini ko'rsatadi. Qahramon uchun muhim bo'lgan yagona makon — sevgilisi bilan bog'liq xotiralar makonidir. Shu sababli hikoya psixologik makon asosida qurilgan. "Senga o'xshashi yo'q" hikoyasi Mirach Çağrı Oqtosh ijodida qahramon psixologiyasini ochishda alohida ahamiyatga ega. Yozuvchi ushbu asar orqali sevgi nomi ostida yashiringan ruhiy bog'liqlik, idealizatsiya va ichki bo'shliq muammolarini ochib beradi. Asar zamonaviy turk hikoyachiligida inson ruhiyatining nozik va murakkab qatlamlarini yoritgan muhim badiiy namunadir. [2.:61] Mirach Çağrı Oqtosh hikoyalaridagi qahramonlar quyidagi umumiy xususiyatlarga ega: Ichki yolg'izlik O'tmishga bog'lanib qolish Sevgi orqali o'zini anglashga urinish Jamiyatdan begonalashuv. Bu qahramonlar klassik qahramonlardan farqli ravishda faol emas, balki ichki kuzatuvchi sifatida namoyon bo'ladi. Yozuvchi tilining soddaligi ruhiy og'irlikni yanada kuchaytiradi. Qisqa jumlar, pauzalar, takrorlar – bular qahramon ruhiy holatini ifodalovchi muhim vositalardir. Mirach Çağrı Oqtosh zamonaviy turk hikoyachiligining eng qiziqarli va psixologik jihatdan chuqur yozuvchilaridan biri hisoblanadi. Uning asarlari inson ruhiyati, ichki dunyo va shaxsiy qarorlarni asosiy markazga qo'yadi. Shu jihati bilan u voqeaviy hikoya emas, qahramon psixologiyasini tadqiq qiluvchi adib sifatida ajralib turadi. 1. Qahramonlar psixologiyasi Oqtoshning hikoyalarida qahramonlar murakkab ruhiy jarayonlardan o'tadi. Ular o'z ichki dunyosidagi qarama-qarshiliklar, shubha va ichki kurashlar orqali rivojlanadi.

Har bir qahramonning harakati va qarori ichki dunyo bilan chambarchas bog'liq bo'ladi. 2. Inson taqdiri va ichki Niyati. Uning asarlarida inson taqdiri ko'pincha ichki niyat va tashqi sharoitlar orqali shakllanadi. 3. Hayotiy haqiqat va realistik yondashuv. Hikoyalar kundalik hayotdan olingan voqealar orqali rivojlanadi, bu esa ularni o'quvchi uchun yaqin va tushunarli qiladi. Oqtosh oddiy inson hayoti va uning ichki dunyosini tasvirlab, zamonaviy ijtimoiy muammolarni ham ko'rsatadi. 4. Falsafiy va ekzistensial ohang Uning hikoyalarida inson hayotining ma'nosi, qaror qabul qilish, sevgi va ijtimoiy bosim kabi mavzular falsafiy ohangda ochiladi. Qahramonlarning ichki kurashlari orqali o'quvchi hayotiy ma'noni izlashga undaydi. 5. Madaniy uyg'unlik Mirach Çağrı Oqtosh asarlarida turk qadriyatlari, an'analar va zamonaviy

hayotiy voqealar uyg'unlashgan. Bu esa uning hikoyalarini nafaqat shaxsiy psixologik tahlil, balki madaniy va ijtimoiy kontekst sifatida ham qimmatli qiladi. [4.:45] Mirach Çağrı Oqtosh asarlari zamonaviy turk hikoyachiligi va qahramon psixologiyasiga oid noyob namunadir. U voqeani emas, qahramonning ruhiy holatini birinchi o'ringa qo'yadi. Asarlarida insonning ichki dunyosi, qarama-qarshiliklari va ruhiy o'sishi keng tasvirlangan. U o'quvchiga hayotiy ma'no, insoniy qadriyatlar va psixologik murakkabliklarni chuqurroq his qilish imkonini beradi. Shu jihat bilan Mirach Çağrı Oqtosh zamonaviy hikoyachilikda psixologik realizm va falsafiy tafakkurni uyg'unlashtirgan yozuvchi sifatida ajralib turadi.

Xulosa qilib aytganda, Mirach Çağrı Oqtoshning zamonaviy turk hikoyachiligidagi ijodi qahramon psixologiyasini ochish, inson ruhiyatining murakkab qatlamlarini badiiy uslubda yoritish bilan ajralib turadi. Tadqiqot obyekti sifatida tanlangan “Sen 17 yoshimsan”, “To'siqlarga qaramay sevdik”, “Hayot yutqazgan joyingdan boshlanadi” va “Senga o'xshashi yo'q” hikoyalari yozuvchining psixologik realizmga bo'lgan yondashuvini, qahramon ruhiy holatini batafsil ochib beradi. Shu bilan birga, Mirach Çağrı Oqtosh ijodida psixologik realizm va ekzistensializm uyg'unlashgan holda ishlatiladi. Hikoyalar o'quvchini tashqi voqealar emas, balki inson qalbida kechadigan jarayonlar bilan yuzma-yuz qo'yadi, ichki dunyodagi murakkabliklarni ochib beradi. Mirach Çağrı Oqtoshning to'rt hikoyasi qahramon psixologiyasini ochishda zamonaviy turk hikoyachiligida muhim o'rinni egallaydi. Hikoyalar ichki monolog, xotira oqimi va ruhiy iztirob orqali inson ruhiyatidagi murakkab qatlamlarni yoritadi. Asarlar zamonaviy o'quvchiga insonning ichki dunyosini, sevgini, mag'lubiyatni, idealizatsiya va ruhiy bog'liqlikni anglashga imkon yaratadi. Shu jihatlari bilan Mirach Çağrı Oqtosh ijodi XXI asr turk hikoyachiligida psixologik-psixofalsafiy yo'nalishning yorqin namunasi hisoblanadi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Oqtosh, M. Ç. (2018). Sen 17 yoshimsan. Istanbul: Turkiya Nashriyoti.
2. Oqtosh, M. Ç. (2019). To'siqlarga qaramay sevdik. Istanbul: Turkiya Nashriyoti.
3. Oqtosh, M. Ç. (2020). Hayot yutqazgan joyingdan boshlanadi. Istanbul: Turkiya Nashriyoti.
4. Oqtosh, M. Ç. (2021). Senga o'xshashi yo'q. Istanbul: Turkiya Nashriyoti.
5. Koç, B. (2015). Modern Turkish Short Story and Psychological Realism. Ankara: Edebiyat Press.